

РІШЕННЯ

Вченої ради Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна з питання: «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на внутрішню академічну мобільність учасниками освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна»
від 01 квітня 2025 року, протокол № 10

Заслухавши інформацію проректора з науково-педагогічної роботи Олександра ГОЛОВКА про зміст Положення про порядок реалізації учасниками освітнього процесу Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна права на внутрішню академічну мобільність, на підставі підпункту 39 пункту 13.2 розділу 13 Статуту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Вчена рада ухвалила:

1. Затвердити Положення про порядок реалізації права на внутрішню академічну мобільність учасниками освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна (додаток 1).

Відповідальний: начальник навчального відділу Сергій ЄЛЬЦОВ.

Термін виконання: до 03 квітня 2025 року.

Заступник голови Вченої ради Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

Учений секретар

Олена ФРІДМАН

**ПОЛОЖЕННЯ
про порядок реалізації права на внутрішню академічну
мобільність учасниками освітнього процесу в Харківському
національному університеті імені В.Н. Каразіна**

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про порядок реалізації права на внутрішню академічну мобільність (далі – Положення) розроблено з метою врегулювання порядку реалізації права на внутрішню академічну мобільність в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна (далі – Університет) відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про освіту», Порядку реалізації права на академічну мобільність, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 року № 579, а також Статуту Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна (нова редакція), затвердженого рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна від 24.02.2025 (протокол №7), Стратегії розвитку Каразінського університету на 2019-2025 роки, затвердженої рішенням Конференції трудового колективу університету від 28.12.2018 та Стратегічних цілей та намірів Каразінського університету до 2030 року, затверджених рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна від 27.12.2023 (протокол №4).

1.2. Положення регламентує діяльність Університету щодо організації внутрішньої академічної мобільності учасників освітнього процесу: здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти, науково-педагогічних, педагогічних працівників Університету в закладах вищої освіти / наукових установах України, а також учасників освітнього процесу іншого українського закладу освіти (наукової установи) в Університеті.

1.3. У цьому Положенні терміни вживаються у такому значенні:

академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому українському закладі вищої освіти (науковій установі);

внутрішня академічна мобільність – академічна мобільність, яку реалізують Учасники в Університеті або в закладах-партнерах у межах України протягом певного періоду;

кредитна академічна мобільність – навчання у закладі вищої освіти, відмінному від постійного місця навчання, з метою здобуття кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – ЄКТС) та/або відповідних компетентностей, результатів навчання (без здобуття кредитів ЄКТС), що будуть визнані в закладі вищої освіти постійного місця навчання; при цьому загальний період навчання для таких учасників за

програмами кредитної мобільності залишається незмінним;

ступенева академічна мобільність – навчання здобувача вищої освіти в українському ЗВО / науковій установі за узгодженими освітніми (освітньо-професійними) програмами з метою здобуття певного рівня освіти, що дає такій особі право на отримання документа про фахову передвищу або вищу освіту в установленому законодавством порядку;

дистанційна академічна мобільність – навчання без фізичного переміщення здобувачів вищої освіти Університету до українського(их) ЗВО (наукової установи) або здобувачів освіти із закладу(ів)-партнеру(ів) в Університет, що відповідає умовам кредитної та/або ступеневої академічної мобільності.

заклад-партнер – український заклад вищої освіти (наукова установа), що бере участь у програмі академічної мобільності на підставі відповідних договорів про співробітництво з Університетом;

програма академічної мобільності – діяльність українських закладів освіти, спрямована на забезпечення реалізації прав українських учасників освітнього процесу, а також працівників закладу освіти (наукової установи) на академічну мобільність протягом визначеного часу на підставі угоди Університету з закладом-партнером.

учасники внутрішньої академічної мобільності (далі – Учасники) – громадяни України, іноземці та особи без громадянства, особи, яким надано статус закордонного українця, особи, яких визнано біженцями, та особи, які потребують додаткового захисту, які здобувають вищу освіту певного освітнього, освітньо-наукового/освітньо-творчого рівня, науковий ступінь заенною (очною) формою здобуття освіти (з відривом від виробництва) або працюють за основним місцем роботи в Університеті або певному закладі-партнері і реалізують право на академічну мобільність в Університеті або певному закладі-партнері на умовах і в порядку, визначених цим Положенням.

1.4. Внутрішня академічна мобільність здійснюється на підставі угод про співробітництво в галузі освіти й науки, програм та проектів, а також із власної ініціативи Учасників, підтриманої адміністрацією Університету на підставі індивідуальних запрошень з подальшим оформленням договорів про співробітництво між Університетом та закладом-партнером.

1.5. Внутрішня академічна мобільність Учасників спрямована на підвищення якості вищої освіти та ефективності наукових досліджень Університету, забезпечення конкурентоспроможності Університету на ринку освітніх послуг і праці, використання інтелектуального потенціалу в роботі, поглиблення інтеграційних процесів в освітній і науковій сferах.

1.6. Фінансування витрат Університету, пов'язаних із виконанням програм внутрішньої академічної мобільності, може здійснюватися за рахунок грантів; коштів, передбачених у державному (відповідному місцевому) бюджеті; власних коштів Університету чи закладу-партнера; коштів фізичних та/або юридичних осіб, інших джерел, не заборонених законодавством.

2. ВИДИ ТА ФОРМИ ВНУТРІШНЬОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

2.1. Основними видами внутрішньої академічної мобільності здобувачів вищої освіти є:

- ступенева мобільність;
- кредитна мобільність.

2.2. Формами внутрішньої академічної мобільності для здобувачів вищої освіти, які навчаються для здобуття освітніх ступенів бакалавра, магістра, доктора філософії в Університеті та інших закладах вищої освіти України, є:

- навчання;
- мовне стажування;
- навчально-наукове стажування;
- наукове стажування;
- практика;
- літні та інші школи.

2.3. Формами внутрішньої академічної мобільності для науково-педагогічних, педагогічних працівників Університету та інших закладів вищої освіти України є:

- участь у спільніх проектах;
- викладання;
- наукове дослідження;
- наукове стажування;
- підвищення кваліфікації.

2.4. За взаємною згодою Університету та закладу-партнеру участь у програмі внутрішньої академічної мобільності може бути дистанційною.

3. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ДЛЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ УНІВЕРСИТЕТУ

3.1. Загальне керівництво із забезпечення внутрішньої академічної мобільності для учасників освітнього процесу Університету покладається на проректора з науково-педагогічної роботи, відповідального за організацію освітнього процесу.

3.2. Координація робіт із забезпечення та реалізації внутрішньої академічної мобільності здійснюється гарантом відповідної освітньої програми, деканами факультетів / директорами навчально-наукових інститутів, навчальним відділом / відділом аспірантури, докторантурі та супроводу PhD програм (для здобувачів третього освітньо-наукового рівня).

3.3. До участі в програмах внутрішньої академічної мобільності можуть бути допущені здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, які успішно завершили 1-й рік навчання, другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів.

3.4. Учасники внутрішньої академічної мобільності від Університету зараховуються до закладів-партнерів як особи, тимчасово допущені до

освітнього процесу, з правами та обов'язками здобувачів вищої освіти закладів-партнерів.

3.5. На період внутрішньої академічної мобільності її Учасники від Університету:

залишаються у складі здобувачів вищої освіти Університету та обліковуються в Єдиній державній електронній базі з питань освіти;

зберігають за собою місце навчання в Університеті, право на призначення академічної та/або соціальної стипендії незалежно від наявності в партнерському договорі та/або договорі внутрішньої академічної мобільності положення щодо фінансової підтримки закладом-партнером у грошовій та/або безгрошовій формі та її обсягів; інше соціальне забезпечення відповідно до законодавства; стипендіальне забезпечення під час та після завершення участі у програмі внутрішньої академічної мобільності здійснюється відповідно до законодавства;

за умови проходження ступеневої мобільності мають право самостійного вибору додаткових навчальних дисциплін в закладі-партнері (крім вивчення в закладі-партнері обов'язкових навчальних дисциплін);

мають права і обов'язки здобувача освіти закладу-партнера, з обов'язковим дотриманням правил внутрішнього розпорядку, Статуту та інших нормативно-правових документів закладу-партнера.

3.6. Відбір здобувачів освіти для участі в програмах внутрішньої академічної мобільності проводиться за конкурсом, з урахуванням: успішності здобувача вищої освіти, відсутності академічної заборгованості; участі в науковій роботі; результатів участі в конкурсах та олімпіадах; наявності публікацій; мотивації до участі у внутрішній академічній мобільності; громадської активності в Університеті тощо.

3.7. Перелік необхідних документів для участі в програмі внутрішньої академічної мобільності (якщо інше не передбачене договорами):

договір про співробітництво щодо реалізації програм внутрішньої академічної мобільності між Університетом та закладом-партнером (Додаток 1);

письмова заява здобувача вищої освіти, з резолюціями гаранта освітньої програми, завідувача кафедри, декана факультету / директора навчально-наукового інституту, начальника навчального відділу / завідувача відділом аспірантури, докторантурі та супроводу PhD програм (для здобувачів третього освітньо-наукового рівня), проректора з науково-педагогічної роботи, відповідального за організацію освітнього процесу;

витяг з протоколу засідання відповідної кафедри Університету;

договір про участь у програмі внутрішньої академічної мобільності здобувача вищої освіти та Університетом, який визначає зміст програми внутрішньої академічної мобільності, а також умови її здійснення (Додаток 2).

3.8. Етапи, тривалість та зміст програми внутрішньої академічної мобільності визначаються освітніми програмами, навчальними планами та графіками освітнього процесу, які затверджені в Університеті та в закладі-партнері.

3.9. Здобувач вищої освіти, крім вивчення в закладі-партнері

обов'язкових навчальних дисциплін, має право самостійного вибору додаткових навчальних дисциплін за погодженням з Університетом.

3.8. На підставі зазначених у п. 3.7 документів не пізніше ніж за сім календарних днів до початку програми внутрішньої академічної мобільності декан факультету / директор навчально-наукового інституту Університету готує відповідний проект наказу ректора про направлення Учасника до закладу-партнера.

3.11. Науково-педагогічні, педагогічні працівники Університету можуть реалізувати право на внутрішню академічну мобільність для провадження професійної діяльності відповідно до укладеного Університетом та закладом-партнером договору про співробітництво щодо реалізації програм внутрішньої академічної мобільності. При цьому за зазначеними працівниками зберігається основне місце роботи в Університеті до одного року. Оплата праці відповідно до законодавства за основним місцем роботи зберігається на строк до шести місяців, якщо вона не передбачена програмою внутрішньої академічної мобільності.

3.12. Науково-педагогічні, педагогічні працівники Університету, які залучені до провадження освітньої та наукової діяльності, під час перебування в закладі-партнері мають усі права та обов'язки його працівників, з обов'язковим дотриманням правил внутрішнього розпорядку, Статуту та інших нормативно-правових документів закладу-партнера.

3.13. Перелік необхідних документів науково-педагогічних, педагогічних працівників Університету для участі в програмі внутрішньої академічної мобільності (якщо інше не передбачене договорами):

договір про співробітництво щодо реалізації програм внутрішньої академічної мобільності між Університетом та закладом-партнером (Додаток 1);

письмова заява науково-педагогічного, педагогічного працівника або подання керівника структурного підрозділу, в якому працює науково-педагогічний, педагогічний працівник, з резолюціями завідувача кафедри, декана факультету / директора навчально-наукового інституту, начальника відділу кадрів, проректора з науково-педагогічної роботи, відповідального за кадрову роботу;

договір про участь у програмі внутрішньої академічної мобільності науково-педагогічних, педагогічних працівників Університету, який визначає зміст програми внутрішньої академічної мобільності, а також умови її здійснення (Додаток 3).

4. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТІ ДЛЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ-ПАРТНЕРА

4.1. Загальне керівництво із забезпечення внутрішньої академічної мобільності для учасників освітнього процесу закладу-партнера в Університеті покладається на проректора з науково-педагогічної роботи, відповідального за організацію освітнього процесу.

4.2. Координацію робіт з забезпечення реалізації умов внутрішньої академічної мобільності здійснюється гарантом відповідної освітньої програми, деканами факультетів / директорами навчально-наукових інститутів, навчальним відділом / відділом аспірантури, докторантурі та супроводу PhD програм (для здобувачів третього освітньо-наукового рівня).

4.3. До участі в програмах внутрішньої академічної мобільності в Університеті можуть бути допущені здобувачі першого (бакалаврського) рівня, які успішно завершили 1-й рік навчання, другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів закладу-партнера.

4.4. Учасники внутрішньої академічної мобільності з числа здобувачів вищої освіти зараховуються до Університету як особи, тимчасово допущені до освітнього процесу з правами та обов'язками здобувачів вищої освіти Університету.

4.5. На період внутрішньої академічної мобільності здобувачі вищої освіти закладу-партнера:

мають залишатися у складі здобувачів вищої освіти закладу-партнера та обліковуватися в Єдиній державній електронній базі з питань освіти;

мають зберігати за собою місце навчання в закладі-партнері, право на призначення академічної та/або соціальної стипендії незалежно від наявності в партнерському договорі та/або договорі внутрішньої академічної мобільності положення щодо фінансової підтримки Університетом у грошовій та/або безгрошовій формі та її обсягів; інше соціальне забезпечення відповідно до законодавства; стипендіальне забезпечення під час та після завершення участі у програмі внутрішньої академічної мобільності здійснюється відповідно до законодавства;

за умови проходження ступеневої мобільності мають право самостійного вибору додаткових навчальних дисциплін в Університеті (крім вивчення в Університеті обов'язкових навчальних дисциплін);

мають права і обов'язки здобувача освіти Університету, з обов'язковим дотриманням правил внутрішнього розпорядку, Статуту та інших нормативно-правових документів Університету.

4.6. Відбір Учасників програми внутрішньої академічної мобільності в закладі-партнері проводиться у відповідності до нормативно-правових документів закладу-партнера.

4.7. Перелік необхідних документів для участі в програмі внутрішньої академічної мобільності для учасників освітнього процесу закладу-партнера в Університеті (якщо інше не передбачене договорами):

договір про співробітництво щодо реалізації програм внутрішньої академічної мобільності між закладом-партнером та Університетом;

договір про участь учасника освітнього процесу в закладі-партнері в програмі внутрішньої академічної мобільності в Університеті, який визначає зміст програми внутрішньої академічної мобільності, а також умови її здійснення.

4.8. Етапи, тривалість та зміст програми внутрішньої академічної мобільності визначаються освітніми програмами, навчальними планами та графіками освітнього процесу, які затверджені в закладі-партнері та в

Університеті.

4.9. Учасники від закладу-партнеру, з числа здобувачів вищої освіти крім вивчення в Університеті обов'язкових навчальних дисциплін, мають право самостійного вибору додаткових навчальних дисциплін за погодженням з закладом-партнером.

4.10. На підставі зазначених у п. 4.7 документів деканом факультету / директором навчально-наукового інституту Університету не пізніше ніж за сім календарних днів до початку програми внутрішньої академічної мобільності готується проект наказу ректора Університету про зарахування Учасників від закладу-партнера слухачами до відповідних освітніх компонентів в межах діючих освітніх програм.

4.11. Після завершення терміну навчання формується наказ про відрахування учасника внутрішньої академічної мобільності з числа здобувачів вищої освіти з видачою відповідної академічної довідки встановленого в Університеті зразка та направленням зазначених документів до закладу-партнера.

4.12. Науково-педагогічні, педагогічні працівники закладу-партнера можуть реалізувати право на внутрішню академічну мобільність для провадження професійної діяльності в Університеті за результатами конкурсної комісії відповідно до нормативно-правових документів закладу-партнера та укладеного договору про співробітництво щодо реалізації програм внутрішньої академічної мобільності між закладом-партнером та Університетом.

4.13. Науково-педагогічні, педагогічні працівники закладу-партнера, які залучені до провадження освітньої та наукової діяльності, під час перебування в Університеті мають усі права та обов'язки його працівників Університету, з обов'язковим дотриманням правил внутрішнього розпорядку, Статуту та інших нормативно-правових документів Університету.

4.14. Перелік необхідних документів науково-педагогічних, педагогічних працівників закладу-партнера для участі в програмі внутрішньої академічної мобільності в Університеті визначається нормативно-правовими документами закладу-партнера.

5. ВИЗНАННЯ ТА ПЕРЕЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ОТРИМАНИХ В ЗАКЛАДІ-ПАРТНЕРІ

5.1. Визнання результатів навчання здійснюється на основі Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи.

5.2. Зміст освітніх компонентів та обсяг навчального навантаження, виконаного учасником внутрішньої академічної мобільності в закладі-партнері, підтверджуються академічною довідкою або іншим аналогічним документом, виданим згідно з договором про участь у внутрішній академічній мобільності.

5.3. Перезарахування обсягу навчального навантаження, опанованого Учасником під час участі у програмі внутрішньої академічної мобільності, ґрунтуються на зіставленні результатів навчання, яких Учасник досягнув у

закладі-партнері, та результатів навчання, запланованих освітньою програмою в Університеті.

5.4. Університет без додаткової атестації визнає кредити ЄКТС та позитивні оцінки (бали), отримані під час навчання з освітніх компонентів, які здобувач опанував у закладі-партнері в рамках програми внутрішньої академічної мобільності.

5.5. Результати освітньої діяльності здобувачів освіти за період навчання в закладі-партнері мають фіксуватись за шкалою, прийнятою в закладі-партнері, і переводитись до шкали, що використовується в Університеті.

5.6. У разі невиконання здобувачем вищої освіти Університету під час перебування в закладі-партнері вимог, визначених у договорі внутрішньої академічної мобільності щодо опанування змісту освітніх компонентів, та/або невиконання частини або всього обсягу навчального навантаження, такий учасник після повернення до Університету в установленому в Положенні про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна порядку має ліквідувати наявну академічну заборгованість.

5.7. Перезарахування та визнання опанованих освітніх компонентів здійснює утворена розпорядженням декана факультету / директора навчально-наукового інституту комісія, до складу якої входить гарант освітньої програми, завідувач кафедри та інші науково-педагогічні працівники.

Комісія на підставі наданого Учасником документа з переліком та результатами вивчення освітніх компонентів, кількістю кредитів та інформацією про систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти, завіреного в установленому порядку закладом-партнером, ухвалює рішення щодо можливості перезарахування опанованих освітніх компонентів.

Рішення комісії є підставою для видання розпорядження декана факультету / директора навчально-наукового інституту про перезарахування результатів вивчення певних освітніх компонентів з установленим обсягом кредитів ЄКТС. Зараховані результати навчання заносяться до відомості обліку успішності та до індивідуального навчального плану здобувача.

5.8. Під час участі в програмах внутрішньої академічної мобільності здобувачі вищої освіти Університету за попереднім погодженням із гарантом освітньої програми можуть опанувати освітні компоненти, які будуть перезараховані як обов'язкові, якщо їхній зміст та/або результати навчання збігаються з відповідними освітніми компонентами в Університеті не менше ніж на 60 %.

Під час участі в програмах внутрішньої академічної мобільності здобувачів вищої освіти Університету за попереднім погодженням із гарантом освітньої програми можуть опанувати й такі освітні компоненти, що будуть перезараховані як дисципліни вільного вибору, якщо вивчення таких дисциплін передбачено в семестрі, у якому здійснюється мобільність.

За рішенням гаранта освітньої програми освітній компонент із більшою/меншою кількістю кредитів ЄКТС у закладі-партнері може бути перезарахований відповідно до кількості кредитів ЄКТС цього ж курсу в Університеті за умови, якщо їхній зміст та/або програмні результати навчання

збігаються не менше ніж на 60 %. Також може здійснюватися перезарахування декількох освітніх компонентів закладу-партнера як одного в Університеті або одного освітнього компонента закладу-партнера як декількох в Університеті.

5.9. Атестація Учасників здійснюється в порядку, встановленому в Університеті.

Додаток 1 до Положення про порядок реалізації права на внутрішню академічну мобільність учасниками освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна

**Проект типового Договору
про співробітництво щодо реалізації програм внутрішньої академічної мобільності між
Харківським національним університетом імені В.Н. Каразіна**

та _____

м. Харків

« ____ » ____ 202_ р.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (далі – Університет), в особі проректора з _____, який діє на підставі довіреності від _____ №_____, та _____, який діє на підставі Статуту (далі – _____), та (надалі спільно – Сторони), зважаючи на необхідне упроваджувати норми законодавства України щодо академічної мобільності учасників освітнього процесу у ЗВО, для забезпечення прав та дотримання обов'язків учасників внутрішньої академічної мобільності, а також уникнення суперечностей з приводу процесу внутрішньої академічної мобільності уклали Договір про співробітництво.

1. ПРЕДМЕТ УГОДИ

1.1. Сторони домовляються спільно діяти з метою об'єднання зусиль щодо реалізації програм внутрішньої академічної мобільності для учасників освітнього процесу у ЗВО-партнерах.

1.2. Сторони зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи за таким основним напрямком діяльності:

– забезпечення організації внутрішньої академічної мобільності для здобувачів вищої освіти, які навчаються на освітніх рівнях бакалавра, магістра та доктора філософії.

–створення умов для реалізації внутрішньої академічної мобільності для науково-педагогічних, педагогічних працівників: участь у спільних проектах, викладання, наукове дослідження, наукове стажування, підвищення кваліфікації тощо.

1.3. Однією з підстав для здійснення програм внутрішньої академічної мобільності є офіційне запрошення від Сторін та договір про навчання за програмою внутрішньої академічної мобільності, укладений між Університетом/_____ та здобувачем вищої освіти – учасником/науково-педагогічним, педагогічним працівником-учасником програми внутрішньої академічної мобільності.

1.4. Направлення здобувача вищої освіти для навчання до ЗВО-партнера за програмою внутрішньої академічної мобільності здійснюється наказом ректора ЗВО.

1.5. Визнання періоду навчання за програмою внутрішньої академічної мобільності в ЗВО-партнері може бути повним або неповним.

1.6. За взаємною згодою Сторін участь у програмі внутрішньої академічної мобільності може бути дистанційною.

1.7. Співробітництво буде здійснюватися без об'єднання фінансових вкладів Сторін.

2. ОБОВ'ЯЗКИ СТОРІН

2.1. З метою реалізації положень розділу 1 цього Договору Сторони:

2.1.1. Здійснюють відбір учасників програм внутрішньої академічної мобільності – здобувачів вищої освіти/науково-педагогічних, педагогічних працівників в Університеті і через конкурсні комісії.

2.1.2. Надають інформацію про освітні програми і за необхідності корегують їх для забезпечення ефективності внутрішньої академічної мобільності.

2.1.3. Здійснюють зіставлення обсягу навчального навантаження під час здобуття вищої освіти за програмою внутрішньої академічної мобільності на підставі зіставлення результатів навчання, яких здобувач вищої освіти досягнув у ЗВО-партнері, та результатів навчання, запланованих освітньою програмою в Університеті та _____.

2.1.4. Оформлюють належним чином документацію для реалізації програм внутрішньої академічної мобільності.

2.1.5. Визначають відповідальних осіб із числа науково-педагогічних працівників Сторін за

реалізацію програм внутрішньої академічної мобільності.

2.1.6. Здійснюють перезарахування освітніх компонент (кредитів) на підставі наданого здобувачем вищої освіти документа з переліком, змістом та результатами вивчення освітніх компонент, кількістю кредитів та інформацією про систему оцінювання навчальних здобутків здобувачів вищої освіти, завіреного в установленому порядку ЗВО- партнером.

2.2. Після завершення участі у програмі внутрішньої академічної мобільності ЗВО- партнер надає здобувачам вищої освіти довідку (сертифікат) про результати навчання у ЗВО- партнері за програмою внутрішньої академічної мобільності.

2.3. Координацію робіт по реалізації умов внутрішньої академічної мобільності здійснюють декани факультетів/директори навчально-наукових інститутів, завідувачі випускових кафедр, гаранти освітніх програм Сторін.

3. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН

3.1. Сторони несуть відповідальність за виконання умов цього Договору згідно чинного законодавства.

3.2. Усі непередбачені питання, які пов'язані з виконанням цього Договору, вирішуються шляхом укладання додаткових угод між Сторонами.

3.3. Договірні сторони звільняються від відповідальності за невиконання або неналежне виконання умов цього Договору, якщо порушення умов Договору стали наслідком дії обставин непереборної сили, про які Сторони не знали під час підписання Договору та які не могли відвернути допустимими засобами.

4. ПОРЯДОК ВИРИШЕННЯ СПОРІВ

4.1. Усі спори, які виникають у процесі укладання, виконання та розірвання цього Договору, вирішуються Сторонами відповідно до чинного законодавства України.

5. ТЕРМІН ДІЇ ДОГОВОРУ, ПОРЯДОК ЙОГО РОЗІРВАННЯ ТА ЗМІНИ

5.1. Угода набуває чинності з дати її підписання і діє до « » 20 р.

5.2. Якщо жодна із Сторін в письмовій формі не заявила про намір припинення дій цього Договору, то він вважається продовженням на той же термін.

5.3. Кожна із Сторін за власним бажанням може розірвати цей Договір в односторонньому порядку, попередивши про це іншу Сторону у письмовій формі за 20 календарних днів до дати, з якої пропонується розірвати Договір

6. ІНШІ УМОВИ

6.1. Даний Договір складений у двох ідентичних примірниках, які мають однакову юридичну силу, по одному для кожної із Сторін.

6.2. У випадках, не передбачених Договором, Сторони керуються чинним законодавством України.

6.3. Цей Договір не покладає на Сторони фінансових зобов'язань.

7. ЮРИДИЧНІ АДРЕСИ СТОРІН ТА ПІДПИСИ СТОРІН

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

61022, м. Харків
майдан Свободи, 4
Ідентифікаційний код ЄДРПОУ: 02071205
тел.: +38057-341-27-12
e-mail: univer@karazin.ua

Проректор з науково-педагогічної роботи
(*Ім'я, ПРІЗВИЩЕ*)

M.П.

ЗВО-партнер

адреса: індекс, місто, вулиця, проспект, номер будинку
Ідентифікаційний код ЄДРПОУ:
тел.
e-mail

Посада

(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)
M.П.

Додаток 2 до Положення про порядок реалізації права на внутрішню академічну мобільність учасниками освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна

**Проект типового Договору
про участь у програмі внутрішньої академічної мобільності здобувачів вищої освіти
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна**

м. Харків

«___» 202 ___ р.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (далі – Університет), в особі проректора з _____, який діє на підставі довіреності від _____ № _____, з однієї сторони, та

(ПІБ здобувача вищої освіти)

ступінь _____, ____ рік навчання,
спеціальність _____
ННІ/факультет _____

(повна назва)

форма навчання _____
(денна, заочна)

навчання за кошти _____
(державного бюджету, фізичних, юридичних осіб)

(далі — Здобувач вищої освіти), з іншої сторони, уклали цей Договір про таке:

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

1.1. Університет забезпечує організацію участі Здобувача вищої освіти у програмі внутрішньої академічної мобільності, а Здобувач вищої освіти – виконання вимог цієї програми у порядку та на умовах цього Договору.

1.2. Форма академічної мобільності _____

1.3. Срок внутрішньої академічної мобільності з «___» ____ 20 ___ р. по «___» ____ 20 ___ р.

1.4. ЗВО-партнер/наукова установа, що приймає Здобувача вищої освіти

(повна назва, адреса)

1.5. Інформація про програму зазначена у Додатку до Договору.

1.6. Документ, який Здобувач вищої освіти отримає після успішного завершення програми внутрішньої академічної мобільності _____
(спільній диплом, диплом, сертифікат, академічна довідка тощо)

1.7. Фінансові умови участі у програмі внутрішньої академічної мобільності _____.

2. ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПРАВА УНІВЕРСИТЕТУ

2.1. Університет зобов'язується:

2.1.1. Забезпечити організацію участі Здобувача вищої освіти у програмі внутрішньої академічної мобільності.

2.1.2. Визнати позитивні результати навчання та погодити перезарахування в Університеті освітніх компонент, опанованих під час участі у програмі внутрішньої академічної мобільності, відповідно до Додатку до цього Договору.

2.1.3. У разі успішного навчання за програмою внутрішньої академічної мобільності здійснити перезарахування освітніх компонент (навчальних дисциплін), погоджених до перезарахування у Додатку до цього Договору та успішно опанованих Здобувачем вищої освіти згідно з розділом 5 Положення про порядок реалізації права на внутрішню академічну мобільність учасниками освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна.

2.1.4. Інформувати про правила та вимоги в Університеті щодо організації навчання Здобувача вищої освіти за програмою внутрішньої академічної мобільності, встановлювати строк та форму подання Здобувачем вищої освіти інформації про результати навчання за програмою академічної мобільності.

2.1.5. Здійснювати контроль за проходженням навчання Здобувача вищої освіти за програмою внутрішньої академічної мобільності в ЗВО-партнері/науковій установі.

2.1.6. Зберегти на період навчання за програмою внутрішньої академічної мобільності місце навчання

2.2. Університет має право:

2.2.1. Вимагати від Здобувача вищої освіти під час навчання за програмою внутрішньої академічної мобільності виконання усіх правил та вимог, що встановлені ЗВО-партнером/ науковою установою.

2.2.2. Вимагати від Здобувача вищої освіти надання інформації про результати навчання за програмою внутрішньої академічної мобільності в ЗВО-партнері/науковій установі протягом періоду навчання, після завершення навчання за програмою внутрішньої академічної мобільності згідно з цим Договором та Положенням про внутрішню академічну мобільність здобувачів та науково-педагогічних, педагогічних працівників Університету.

2.2.3. Не здійснювати перезарахування навчальних дисциплін, опанованих Здобувачем вищої освіти за програмою внутрішньої академічної мобільності, якщо не виконано умови Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів та науково-педагогічних, педагогічних працівників Університету та умови цього Договору.

2.2.4. Відрахувати Здобувача вищої освіти з Університету, якщо він не подав до Університету звіт про результати навчання у встановлений строк або не має успішних результатів з трьох і більше навчальних дисциплін, згідно з Додатком до цього Договору.

2.2.5. Запропонувати Здобувачу вищої освіти повторний курс навчання за рахунок коштів фізичних, юридичних осіб, якщо Здобувач вищої освіти не має успішних результатів навчання щонайменше з трьох освітніх компонент, згідно з Додатком до цього Договору.

3. ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПРАВА ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. Здобувач вищої освіти зобов'язується:

3.1.1. Виконувати усі вимоги законодавства України, Статуту та Положення Університету з організації освітнього процесу, умов академічної мобільності Університету, законодавства України, вимог ЗВО-партнера/наукової установи, у тому числі виконувати навчальні плани, програми нормативних і вибіркових освітніх компонент, дотримуватись вимог цього Договору.

3.1.2. Вчасно прибути до місця навчання.

3.1.3. Успішно пройти навчання у строки, визначені цим Договором.

3.1.4. Після завершення навчання в ЗВО-партнері/науковій установі вчасно повернутися до Університету для продовження навчання.

3.1.5. Після завершення навчання в ЗВО-партнері/науковій установі, протягом місяця надати у встановленому в Університету порядку документи, зокрема документ з переліком та результатами вивчення освітніх компонент, кількістю кредитів, інформацію про систему оцінювання навчальних здобутків, завірений в установленому порядку ЗВО-партнером/науковою установою; звіт про результати навчання за програмою внутрішньої академічної мобільності.

3.2. Здобувач вищої освіти має право:

3.2.1. Отримувати необхідну інформацію щодо участі у програмах академічної мобільності.

3.2.2. Надавати та отримувати інформацію для розробки матеріалів на виконання цього Договору.

3.2.3. За умови погодження програми внутрішньої академічної мобільності і вчасного надання результатів участі у програмі перезарахувати в Університеті освітні компоненти згідно з Додатком до цього Договору.

4. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРОН ТА ПОРЯДОК ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

4.1. За невиконання або неналежне виконання зобов'язань за цим Договором сторони несуть відповідальність згідно із законодавством України.

4.2. У разі невиконання або неналежного виконання Здобувачем вищої освіти умов цього Договору, Здобувач вищої освіти може бути відрахований у встановленому в Університеті порядку.

4.3. Університет не несе відповідальності за невиконання своїх зобов'язань за цим Договором, якщо таке невиконання сталося з вини ЗВО-партнера/наукової установи, змін нормативно-правових актів, умов навчання за програмою внутрішньої академічної мобільності, які змінюють встановлені цим Договором умови.

4.4. Сторони звільняються від відповідальності за невиконання або неналежне виконання взятих на себе зобов'язань за цим Договором, якщо таке невиконаній сталося внаслідок обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин), які виникають під час дії цього Договору, та підтверджені у встановленому законодавством України порядку уповноваженими органами.

4.5. Спори, які виникають між Сторонами за цим Договором або його виконанням, вирішуються Сторонами шляхом переговорів. У випадку недосягнення згоди, спір вирішується у судовому порядку за підвідомчістю, підсудністю, що передбачені законодавством України.

5. ТЕРМІН ДІЇ ДОГОВОРУ

5.1 Цей Договір набирає чинності з моменту його підписання сторонами і діє до «____» 20__ р., але в будь-якому випадку до повного виконання сторонами передбачених ним зобов'язань.

5.1. Цей Договір припиняється у разі відрахування Здобувача вищої освіти з Університету.

5.2. Дія договору зупиняється у разі надання Здобувачу вищої освіти академічної відпустки згідно із

законодавством України на весь строк такої відпустки.

5.3. Зміни до цього Договору сторони вносять шляхом оформлення відповідних Додатків до цього Договору (додаткового Договору).

5.4. Усі правовідносини, що виникають у зв'язку з виконанням умов цього Договору, не врегульовані ним, регламентується згідно із законодавством України.

6. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

6.1. Договір укладено у двох примірниках, що мають однакову юридичну силу, по одному для кожної із Сторін.

6.2. Додаток, що є невід'ємною частиною цього Договору:

Додаток 1 – Зміст програми внутрішньої академічної мобільності.

6.3. Координатор між Університетом та Здобувачем вищої освіти
(тьютор): _____,

(П.І.Б.)

ННІ/факультет _____ кафедра _____, посада _____,
наукова ступінь _____, вчене звання _____.

7. ЮРИДИЧНІ АДРЕСИ ТА РЕКВІЗИТИ СТОРІН

Університет

Харківський національний університет імені
В.Н. Каразіна

майдан Свободи, 4,
м. Харків, 61022

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ: 02071205
тел.: [+38057-341-27-12](tel:+38057-341-27-12)
e-mail: univer@karazin.ua

Здобувач вищої освіти

Прізвище, ім'я, по-батькові

Паспорт №_____ від _____ Орган
видачі _____
Адреса:
тел.:
e-mail:

Проректор з науково-педагогічної роботи
(Ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

M.P.

Здобувач вищої освіти

(Ім'я, ПРИЗВИЩЕ)
(підпис)

Додаток 1 до Договору про участь у програмі внутрішньої академічної мобільності здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВНУТРІШНЬОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Навчання здійснюється на таких умовах:

- 1.1. _____
ступінь _____, ____ рік навчання, спеціальність _____
ННІ/факультет _____ форма навчання _____ навчання за кошти _____
(денна, заочна) (одержавного бюджету, фізичних, юридичних осіб)
- 1.2. Форма внутрішньої академічної мобільності _____
1.3. Термін внутрішньої академічної мобільності з «____» _____ 20__ р. по «____» _____ 20__
р.
1.4. ЗВО-партнер/ наукова установа, що приймає Здобувача вищої освіти

(повна назва, адреса)

1.5. Документ, який Здобувач вищої освіти отримає після успішного завершення програми внутрішньої академічної мобільності _____
(спільній диплом, диплом, сертифікат, академічна довідка тощо)

- 1.6. Фінансові умови участі у програмі внутрішньої академічної мобільності _____.
1.7. Інформація про вивчення освітніх компонент (навчальних дисциплін) та умови їх
перезарахування в Університеті:

№ з/п	Назва освітніх компонент з навчального плану	Кількість кредитів ЄКТС ¹	Тип освітніх компонент (обов'язкова/ вибіркова)	Форма контролю (залік/ екзамен)	Інформація про вивчення (інформація про перезарахування – назва освітніх компонент, кредити ЄКТС) ²

¹Рекомендована кількість кредитів, які мають бути отримані здобувачем освіти під час участі у програмі внутрішньої академічної кредитної мобільності складає 30 кредитів ЄКТС за семестр (але не менше 25 кредитів ЄКТС), 60 кредитів за рік (але не менше 50 кредитів ЄКТС), якщо інше не передбачене відповідними договорами.

²Вказується назва освітньої компоненти з ЗВО-партнера/наукової установи, яку перезараховують (наприклад, Перезарахування освітньої компоненти «Менеджмент», кредитів ЄКТС 3).

1.8. Перезарахування курсів відбувається за умови подання у встановлений строк відповідних документів (сертифікату, диплому, академічної довідки тощо) з повною інформацією про назву курсу, кількість кредитів, отриману оцінку тощо, яка видана ЗВО-партнером/науковою установою.

Юридичні адреси та реквізити Сторін

Університет
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна

майдан Свободи, 4,
м. Харків, 61022
Ідентифікаційний код ЄДРПОУ: 02071205
тел.: +38057-341-27-12
e-mail: univer@karazin.ua

Проректор з науково-педагогічної роботи
(Ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

M.P.
ПОГОДЖЕНО:

Директор ННІ/Декан факультету

Здобувач вищої освіти
Прізвище, ім'я, по-батькові

Паспорт №_____ від _____
Орган видачі _____
тел.: _____
e-mail: _____

Здобувач вищої освіти
(Ім'я, ПРИЗВИЩЕ)
(підпись)

(Ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

Додаток 3 до Положення про порядок реалізації права на внутрішню академічну мобільність учасниками освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна

**Проект типового Договору
про участь у програмі внутрішньої академічної мобільності науково-педагогічних,
педагогічних працівників Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна**

м. Харків

« ____ » _____ 202_ р.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (далі – Університет), в особі проректора з _____, який діє на підставі Статуту та Довіреності від _____ № _____, який діє на підставі Статуту, з однієї сторони, та

(ПІБ працівника)
ННІ/факультет _____ кафедра _____
посада _____ наукова ступінь _____, вчене звання _____
(далі — Працівник), з іншої сторони, уклали цей Договір про таке:

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

- 1.1. Університет забезпечує організацію участі Працівника у програмі внутрішньої академічної мобільності, а Працівник — виконання вимог цієї програми у порядку та на умовах цього Договору.
- 1.2. Форма внутрішньої академічної мобільності _____
- 1.3. Термін внутрішньої академічної мобільності з « ____ » ____ 20 ____ р. по « ____ » ____ 20 ____ р.
- 1.4. ЗВО-партнер/наукова установа, що приймає Працівника

(повна назва, адреса)

- 1.5. Документ, який Працівник отримає після успішного завершення програми внутрішньої академічної мобільності

(диплом, сертифікат тощо)

- 1.6. Фінансові умови участі у програмі внутрішньої академічної мобільності _____.

2. ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПРАВА УНІВЕРСИТЕТУ

2.1. Університет зобов'язується:

- 2.1.1. Забезпечити організацію участі Працівника у програмі внутрішньої академічної мобільності.
- 2.1.2. Визнати позитивні результати участі у спільних проектах, викладання, наукових досліджень, наукового стажування або підвищення кваліфікації (стажування) по програмі внутрішньої академічної мобільності з точки зору знань, умінь та компетенцій, які необхідно придбати.
- 2.1.3. Інформувати про правила та вимоги в Університеті щодо організації участі у спільних проектах, викладання, наукових досліджень, наукового стажування або підвищення кваліфікації (стажування) Працівника за програмою внутрішньої академічної мобільності, встановлювати строк та форму подання Працівником інформації про результати участі у програмі внутрішньої академічної мобільності.

- 2.1.4. Здійснювати контроль щодо участі у спільних проектах, викладання, наукових досліджень, наукового стажування або підвищення кваліфікації (стажування) Працівника за програмою внутрішньої академічної мобільності у ЗВО-партнері/науковій установі.

- 2.1.5. Зберегти на період участі у програмі внутрішньої академічної мобільності основне місце роботи (до одного року).

2.2. Університет має право:

- 2.2.1. Вимагати від Працівника під час участі у програмі внутрішньої академічної мобільності

виконання усіх правил та вимог, що встановлені ЗВО-партнером/науковою установою.

2.2.2. Вимагати від Працівника надання інформації про результати участі у спільних проектах, викладання, наукових досліджень, наукового стажування або підвищення кваліфікації (стажування) за програмою внутрішньої академічної мобільності в ЗВО- партнері/науковій установі протягом періоду участі у спільних проектах, викладання, наукових досліджень, наукового стажування або підвищення кваліфікації (стажування), після завершення участі у спільних проектах, викладання, наукових досліджень, наукового стажування або підвищення кваліфікації (стажування) за програмою внутрішньої академічної мобільності згідно з цим Договором та Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів та науково-педагогічних, педагогічних працівників Університету.

2.2.3. Вимагати від Працівника Університету надання звіту про результати участі у спільних проектах, викладання, наукових досліджень, наукового стажування або підвищення кваліфікації(стажування) протягом місяця після завершення програми.

3. ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПРАВА ПРАЦІВНИКА

3.1. Працівник зобов'язується:

3.1.1. Виконувати усі вимоги законодавства України, Статуту, Положення Університету з організації освітнього процесу та порядку реалізації права на академічну мобільність учасниками освітнього процесу, контракту (строкового трудового договору), законодавства України, правил та норм ЗВО-партнера/наукової установи, робочого часу, кодексу поведінки та дотримуватись цього Договору.

3.1.2. Вчасно прибути до місця участі у спільних проектах, викладання, наукових досліджень, наукового стажування або підвищення кваліфікації (стажування).

3.1.3. Інформувати Університет щодо будь-якої проблеми або зміни до цього Договору.

3.1.4. Успішно завершити програму внутрішньої академічної мобільності у строки, визначені цим Договором.

3.1.5. Після завершення програми внутрішньої академічної мобільності в ЗВО-партнері/науковій установі вчасно повернутися до Університету для продовження роботи.

3.1.6. Після завершення програми внутрішньої академічної мобільності в ЗВО-партнері/науковій установі, протягом місяця надати в Університет документи, зокрема: документ, який Працівник отримує після успішного завершення програми внутрішньої академічної мобільності, завірений в установленому порядку ЗВО-партнером/ науковою установою та звіт про результати участі у спільних проектах, викладання, наукових досліджень, наукового стажування або підвищення кваліфікації(стажування) за програмою внутрішньої академічної мобільності.

3.2. Працівник має право:

3.2.1. Отримувати необхідну інформацію щодо участі у програмах внутрішньої академічної мобільності.

3.2.2. Надавати та отримувати інформацію для розробки матеріалів на виконання цього Договору.

4. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРОН ТА ПОРЯДОК ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

4.1. За невиконання або неналежне виконання зобов'язань за цим Договором сторони несуть відповідальність згідно із законодавством України.

4.2. Університет не несе відповідальності за невиконання своїх зобов'язань за цим Договором, якщо таке невиконання сталося з вини ЗВО-партнера/наукової установи, зміни нормативно-правових актів, умов програми внутрішньої академічної мобільності, які змінюють встановлені цим Договором умови.

4.3. Сторони звільняються від відповідальності за невиконання або неналежне виконання взятих на себе зобов'язань за цим Договором, якщо таке невиконаній сталося внаслідок обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин), які виникають під час дії цього Договору, та підтверджені у встановленому законодавством України в порядку уповноваженими на те органами.

4.4. Спори, які виникають між Сторонами за цим Договором або його виконанням,

вирішуються Сторонами шляхом переговорів. У випадку недосягнення згоди, спір вирішується у судовому порядку за підвідомчістю, підсудністю, що передбачені законодавством України.

5. ТЕРМІН ДІЇ ДОГОВОРУ

- 5.1. Цей Договір набирає чинності з моменту його підписання сторонами і діє до, але в будь-якому випадку до повного виконання сторонами передбачених цим Договором зобов'язань.
- 5.2. Цей Договір припиняється у разі звільнення Працівника з Університету
- 5.3. Зміни до цього Договору сторони вносять шляхом оформлення відповідних Додатків до цього Договору, додаткового договору.
- 5.4. Усі правовідносини, що виникають у зв'язку з виконанням умов цього Договору, не врегульовані ним, регламентується згідно із законодавством України.

6. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

- 6.1. Договір укладено у двох примірниках, що мають однакову юридичну силу, по одному для кожної із Сторін.
- 6.2. Зміни та доповнення до цього Договору вносяться тільки за взаємною згодою Сторін.

7. ЮРИДИЧНІ АДРЕСИ ТА РЕКВІЗИТИ СТОРІН

Університет
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна
майдан Свободи, 4,
м. Харків, 61022
Ідентифікаційний код ЄДРПОУ: 02071205
тел.: +38057-341-27-12
e-mail: univer@karazin.ua

Працівник
Прізвище, ім'я, по-батькові
Паспорт № _____ від _____
Орган видачі _____
Адреса:
тел.:
e-mail:

Проректор з науково-педагогічної роботи

(Ім'я, ПРИЗВИЩЕ)
M.P.

Працівник

(Ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

ПОГОДЖЕНО:

Декан факультету/Директор ННІ

(Ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

Завідувач кафедри

(Ім'я, ПРИЗВИЩЕ)